

УДК [342.95:342.7–053](477)

ОСОБЛИВОСТІ ТА СИСТЕМА ЗАСОБІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Наталія КОЛОМОЄЦЬ,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються засоби захисту прав дитини як ключові елементи механізму адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні, під якими запропоновано розуміти сукупність правових норм, явищ та дій, які в системній єдності під час реального використання сприяють захисту прав, свобод та законних інтересів дитини. Крім того, було сформовано та охарактеризовано систему цих засобів захисту, а також визначено їх особливості. У висновках наголошується на тому, що засоби адміністративно-правового захисту прав дитини є тими ключовими структурно-інструментальними правовими ланками, які забезпечують адміністративно-правовий статус дитини та його захист у разі порушення.

Ключові слова: права дитини, засоби захисту, механізм адміністративно-правового захисту, система.

SPECIFIC FEATURES AND SYSTEM OF MEANS OF ADMINISTRATIVE PROTECTION OF CHILDREN RIGHTS IN UKRAINE

Nataliia KOLOMOIETS,
PhD in Law, Assistant Professor at the Department
of Administrative Law and Procedure of the Faculty No. 3
of Kharkiv National University of Internal Affairs

SUMMARY

The author of the article studies the means of protection of children rights as key elements of the mechanism of administrative protection of children rights in Ukraine, which the author has suggested to understand as the totality of legal norms, phenomena and actions that promote the protection of children rights, freedoms and legitimate interests within systemic unity in the real use. Besides, the system of these means of protection has been formulated and characterized, as well as their specific features have been determined. The author has emphasized in the conclusions that the means of administrative protection of children rights are the key structural and instrumental legal links that ensure administrative and legal status of children and their protection in case of violation.

Key words: children rights, means of protection, mechanism of administrative protection, system.

Постановка проблеми. Структура механізму адміністративно-правового захисту прав дитини обов'язково передбачає наявність засобів їх адміністративно-правового забезпечення, які сприяють реалізації прав дитини. Але що ж за своїм змістом та суттю є «засобами адміністративно-правового захисту»? По суті, це питання є досить складним та неоднозначним. Зокрема, не так багато існує досліджень, присвячених саме засобам захисту прав людини, не говорячи вже про засоби захисту прав дитини.

Стан дослідження. Проблема забезпеченості прав дитини є актуальною сьогодні у всьому світі. Тому можемо зустріти чималу кількість наукових та публіцистичних праць у цьому напрямку. Серед усієї кількості вітчизняних дослідників у даній сфері плідно працювали: Б. Андрушин, Л. Заблоцька, В. Журавський, К. Левченко, А. Ковальчук, О. Миськів, Є. Науменко, Н. Оніщенко, Н. Опольська, В. Оржеховська, В. Селюков, В. Синьов, В. Чорна, О. Шульц та ряд інших. Зокрема, велику увагу викликають праці О. Смірнова «Юридичні засоби захисту суб'єктивних прав» [22], В. Сапуна «Теорія правових засобів і механізм реалізації права» [21], К. Шундікова «Цілі і засоби у праві (загальнотеоретичний аспект)» [23] тощо.

Відтак **мета статті** полягає в тому, щоб визначити та систематизувати засоби адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні та на основі цього сформулювати їх особливості.

Виклад основного матеріалу. На рівні теорії права під засобами правового захисту, тобто юридичною забезпеченістю прав, прийнято розуміти засоби матеріально-правового та процесуально-правового характеру. Це можуть бути, на думку окремих дослідників, правові норми, нормативно-правові акти, правовідносини, правозастосовні акти, правозахисна діяльність державних органів, громадських організацій, юридичних та фізичних осіб, а також самозахист [1, с. 186]. Усі ці засоби реалізуються різними суб'єктами та відображаються у відповідних формах на різних етапах та рівнях захисту (міжнародний рівень, вітчизняний, регіональний, місцевий рівень тощо).

Так, В. Сапун трактує правові засоби як самостійну правову категорію та називає їх такими інституційними утвореннями правової дійсності, які за умов реального функціонування та використання в процесі спеціальної правової діяльності призводять до досягнення певного результату у вирішенні соціально-економічних, політичних, моральних та інших завдань, які стоять перед суспільством та державою на сучасному етапі [20, с. 21]. Від правильного вибору правових засобів залежить досягнення цілей правового регулювання і, в кінцевому рахунку, ефективність права в цілому. Недооцінка або невірний вибір юридичних засобів, прийомів, правових режимів, закладених в нормативній основі правового регулювання, призводять до порушень у реалізації права та зниження його ефективності. Із

цього варто розуміти, що правові засоби являються ключовими ланками, які забезпечують цілісність права в його структурно-інструментальному розумінні, оскільки між усіма правовими засобами простежується єдність та зв'язок. Тобто якщо взяти окремо будь-який засіб захисту як інституційну складову частину, він буде самостійним, одним фрагментом правової дійсності, який, хоч і забезпечує реалізацію своєї місії, але його результативність є малоефективною. А от у взаємодії та єдності засоби захисту утворюють комплекс, правову узгодженість, тобто механізм, який продуктивно та результативно діє в тій чи іншій сфері правового регулювання, в нашому випадку – у сфері захисту прав дитини.

В. Смірнов, у свою чергу, підійшов досить предметно до визначення правових (юридичних) засобів. Останні він трактує як інституційні правові явища, спрямовані на захист суб'єктивних прав шляхом припинення правопорушень, відновлення порушених прав або компенсації за порушене або втрачене право [22]. Зокрема, автор сформував ознаки, які характеризують правові засоби: 1) вони є узагальнюючими юридичними способами забезпечення інтересів суб'єктів права, спрямованими на досягнення поставлених цілей; 2) вони відображають інформаційно-енергетичні якості і ресурси права, що надає їм особливу юридичну силу, спрямовану на подолання перешкод, що стоять на шляху задоволення інтересів учасників правовідносин; 3) поєднуючись певним чином, правові засоби виступають основними динамічними частинами (елементами) дії права, механізму правового регулювання, правових режимів; 4) правові засоби призводять до юридичних наслідків, конкретних результатів, тією чи іншою мірою ефективності правового регулювання; 5) вони забезпечуються державою [22]. На нашу думку, такий підхід автора щодо визначення правових засобів є дещо звуженим, але окремі ознаки, які були ним сформувані, є дуже доцільними, тому з ними варто працювати й надалі та вдосконалювати.

Цікавим є підхід К. Шундикова, який юридичні (правові) засоби визначає як узяті в єдність сукупність правових установок (інструментів) і форм правореалізаційної практики, за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права і забезпечується досягнення соціально корисних цілей. У рамках механізму правового регулювання юридичні засоби виконують регулятивну, охоронну, інформаційно-психологічну, культурно-виховну, стимулюючу (спонукальну) функції, функцію соціального контролю і функцію закріплення найбільш значущих соціальних зв'язків, а також вносять певну цивілізованість в існуючі суспільні відносини [23]. Тобто правові засоби виступають факторами, які безпосередньо впливають на характер правового регулювання суспільних відносин. Тому грамотне використання даних феноменів у правовій політиці є найважливішою умовою вдосконалення роботи і підвищення результативності правових норм.

В юридичній літературі, крім терміну «засоби захисту», можемо також зустріти такі тотожні категорії, як «способи захисту» та рідше – «міри захисту». Під «мірою захисту» прийнято розуміти засоби правового впливу, що застосовуються з метою відновлення порушених прав по відношенню до зобов'язаних осіб [7]. Спосіб же захисту передбачає собою такий варіант поведінки уповноважених суб'єктів, який дає їм можливість оптимально застосовувати надані законом повноваження з метою виконання поставлених завдань у сфері захисту прав людини.

У рамках адміністративного права «засіб захисту» являє собою сукупність всіх правових інструментів, які виражаються у формах правореалізаційної практики, за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права і забезпечується досягнення соціально корисних

цілей. Об'єднуючись в єдиний механізм, вони складають внутрішню узгоджену систему, яка здатна вирішити встановлені законодавством та вимогами суспільства завдання у сфері захисту прав людини.

Засоби адміністративно-правового захисту прав людини характеризуються цілою низкою ознак, що дає можливість виокремити їх з-поміж інших засобів, що застосовуються в конституційному, кримінальному, цивільному та інших галузях права. Отже, *особливостями адміністративно-правових засобів захисту прав людини, зокрема дитини, є:*

- імперативність засобів захисту, що дає можливість застосувати заходи адміністративного впливу та примусу;
- системність засобів адміністративно-правового захисту, що дає можливість уповноваженим суб'єктам оптимально їх застосовувати для більш якісного захисту прав, свобод та законних інтересів дитини;
- публічний характер засобів захисту, що виражається в управлінні та організаційно-правовому впливі органів державної (виконавчої) влади на упорядкування суспільних відносин із метою захисту прав їх учасників;
- їх застосування тягне за собою настання певних юридичних наслідків у сфері захисту прав людини;
- розгалужена система нормативно-правового забезпечення застосування адміністративно-правових заходів захисту прав людини, що включає в себе акти державного управління різної юридичної сили;
- наявність широкого кола суб'єктів загальної та спеціальної компетенції, які уповноважені застосовувати адміністративно-правові засоби захисту прав людини;
- відображають адміністративно-правові можливості уповноважених суб'єктів діяти у сфері захисту прав людини.

Наведене вище дає можливість сформулювати визначення *адміністративно-правових засобів захисту прав дитини в Україні*, під якими варто розуміти сукупність правових норм, явищ та дій, які в системній єдності під час реального використання сприяють захисту прав, свобод та законних інтересів дитини.

Тепер необхідно визначити, що входить у систему адміністративно-правових засобів захисту прав дитини. Певна річ, це питання є дискусійним, але ми спробуємо підійти до його вирішення об'єктивно, враховуючи нормотворчу та правозастосовну практику. Тому найперше, що варто відобразити у складі адміністративно-правових засобів захисту прав дитини, – це *акти державного управління*, які в даному конкретному випадку виступають важливим інструментом у досягненні бажаного результату у сфері захисту прав дитини.

Акти державного управління (або їх ще називають адміністративними актами) – прийняті суб'єктами владних повноважень рішення індивідуальної дії, спрямовані на набуття, зміну чи припинення прав та обов'язків особи [5, с. 244]. Вони є однією з найпоширеніших та дієвих форм прояву державного управління. За своїм змістом та суттю «акт» означає дію, вчинок, а також документ, виданий або прийнятий уповноваженим на це органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їх посадовими особами чи органом делегованих повноважень. У сфері адміністративно-правового захисту прав дитини для прикладу можемо відмітити такі акти державного управління (різної юридичної сили), що виступають у формі засобів захисту, як:

- 1) розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року» від 5 квітня 2017 року № 230. У даному акті державного управління містяться приписи, які нададуть можливість удосконалити

державну систему захисту прав та інтересів дитини, в тому числі дітей з інвалідністю, створити дружнє до дітей середовище в суспільстві відповідно до міжнародних зобов'язань, забезпечити доступність дітей до всіх видів якісної медичної допомоги починаючи з народження, забезпечити раннє виявлення соціальних проблем, запобігання порушенням прав дитини шляхом удосконалення системи соціальних послуг у територіальних громадах, модернізувати систему захисту прав та інтересів дітей, які вчинили правопорушення, шляхом удосконалення превентивних заходів тощо [16];

2) наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Порядку взаємодобору сім'ї та дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування» від 19 вересня 2017 р. № 1485. Вказаним актом державного управління визначено процедуру взаємодобору дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, та осіб (потенційні опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі), які виявили бажання прийняти у свою сім'ю дитину на виховання та спільне проживання, і осіб (опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі), в сім'ях яких уже виховуються такі діти [12];

3) рішення виконавчого комітету Харківської міської ради «Про організацію діяльності, пов'язаної із захистом прав дітей» від 17 січня 2018 р. № 6 [15]. Даний акт державного управління як адміністративно-правовий засіб захисту прав дитини в рамках своїх положень передбачив утворення Комісії з питань захисту прав дитини виконавчого комітету Харківської міської ради; закріпив Положення про Комісію з питань захисту прав дитини виконавчого комітету Харківської міської ради; затвердив персональний склад Комісії з питань захисту прав дитини виконавчого комітету Харківської міської ради; визначив Регламент Комісії з питань захисту прав дитини виконавчого комітету Харківської міської ради.

Наступним елементом системи засобів адміністративно-правового захисту прав дитини варто вважати *міжнародний припис або договір*. Даний засіб об'єднує в собі імперативну та диспозитивну модель поведінки органів державної влади в забезпеченні та захисті прав дитини. Міжнародний припис – це виражене в нормативній формі зобов'язання, яке має виконати вітчизняний орган державної влади, фізична чи юридична особа як учасник міжнародних правовідносин. Яскравими прикладами міжнародних приписів є рішення Європейського суду з прав людини, пов'язані із захистом прав дитини. Але робимо ремарку про те, що рішення Європейського суду з прав людини можуть бути обов'язковими для виконання, якщо позов був спрямований безпосередньо проти України. Як приклад можемо назвати рішення у справах «Савіни проти України» [19], де піднімалося питання правомірності передачі трьох неповнолітніх дітей під опіку держави; «Мамчур проти України» [18], в якій досліджувалося питання стосовно реалізації права на опіку над дитиною та безперешкодне спілкування з нею, а також право на виховання дитини; «Курочкін проти України» [17], де вивчалось питання правомірності скасування усиновлення неповнолітнього хлопця та ряд інших справ.

Міжнародний договір є угодою, що регулюється міжнародним публічним правом, яка укладається між сторонами (учасниками) міжнародних правовідносин незалежно від того, міститься вона в одному документі, у двох або кількох пов'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретної назви. Представники міжнародного права стверджують, що міжнародний договір – це родове поняття, що об'єднує всі міжнародні угоди, які можуть мати різні найменування та форми: договір, угода, пакт, статут, конвенція, декларація, комюніке, протокол та

інші. Чіткого визначення тих чи інших найменувань не існує. При цьому незалежно від найменування всі договори мають однакову юридичну силу [9, с. 82]. Але, знову ж таки, як і під час характеристики міжнародних приписів, робимо ремарку про те, що відповідно до Основного Закону нашої держави чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України (стаття 9) [8]. Тобто лише після того, як міжнародний договір буде ратифікований Парламентом України, він матиме юридичну силу на території нашої держави та створюватиме юридичні наслідки для суб'єктів його укладення. Прикладами міжнародних договорів є Декларація прав дитини (1959 р.), Конвенції ООН «Про боротьбу з дискримінацією у галузі освіти» (1960 р.), Конвенції ООН «Про права дитини» (1989 р.), Конвенції ООН «Про права інвалідів» (2006 р.) та ряд інших.

Далі пропонуємо зупинитися на *адміністративному примусі* як засобі адміністративно-правового захисту прав дитини. Він є основою державного управління та здійснення державної виконавчої влади в Україні. Саме можливість застосовувати адміністративний примус є тією характерною ознакою, що притаманна повноваженням усіх органів державної влади. Певна річ, застосування заходів адміністративного примусу не є основним напрямом діяльності уповноважених суб'єктів, він є скоріше крайнім заходом та в переважній своїй більшості має ретроспективний характер, коли певним правилам поведінки або тим самим правам дитини загрожує небезпека чи вже є наслідки протиправної поведінки по відношенню до них, а тому необхідно відновити правовий баланс. При цьому варто зазначити, що адміністративний примус є найбільш дієвим засобом адміністративно-правового захисту прав дитини, оскільки об'єднує в собі заходи попередження протиправної поведінки, заходи припинення протиправної поведінки та заходи відповідальності за протиправну поведінку.

Із теоретичної точки зору переважна більшість науковців трактують адміністративний примус як різновид державного примусу, який відображає можливість застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного (фізичного) та іншого характеру з метою охорони відповідних суспільних відносин шляхом попередження і припинення правопорушень, а також покарання за їх вчинення [2; 3, с. 351–352]. Тому всі органи державної виконавчої влади, місцевого самоврядування загальної та спеціальної компетенції є тими суб'єктами, які, реалізуючи державну політику у сфері захисту прав дитини, мають право та повинні (якщо в цьому є дійсна необхідність та потреба) в рамках своєї компетенції застосовувати заходи адміністративного примусу як найбільш дієві засоби адміністративно-правового захисту прав дитини.

Варто відмітити, що і *сама діяльність уповноважених суб'єктів, яка забезпечується наявністю в них відповідного адміністративно-правового статусу з чітко визначеним колом прав та обов'язків*, є також засобом адміністративно-правового захисту прав дитини. Адже органи державної влади, органи місцевого самоврядування, органи делегованих повноважень та їх посадові особи, крім того, що мають право застосовувати адміністративний примус, також наділені державно-владними повноваженнями, правом законодавчої ініціативи, що може позитивно відобразитися на розвитку державної політики у сфері захисту прав дитини. Наприклад, той самий Департамент захисту прав дітей та

усиновлення Міністерства соціальної політики України в межах своєї діяльності приймає участь у: 1) формуванні і реалізації державної політики з питань забезпечення прав дітей, у тому числі їх усиновлення, влаштування в інші форми сімейного виховання (опіка, піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу); дітей, розлучених із сім'єю, та які потребують тимчасового захисту; а також із питань функціонування закладів соціального захисту дітей (центрів соціально-психологічної реабілітації дітей, притулків для дітей, інших закладів); 2) формує та забезпечує реалізацію державної політики щодо забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування; 3) розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства з питань дітей; 4) здійснює заходи щодо забезпечення захисту прав, свобод та інтересів дітей; 5) сприяє виконанню Україною зобов'язань, передбачених Конвенцією ООН про права дитини та іншими міжнародними договорами України з питань захисту прав дітей тощо [4].

Звернення до органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів делегованих повноважень, міжнародних інституцій та їх посадових осіб також варто вважати засобом адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні. Специфіка цього засобу полягає в тому, що зацікавлена особа, тобто дитина, її батьки чи особи, що їх замінюють, має проявити активність для того, щоб отримати результат. Тобто саме від зацікавленої сторони залежить, чи відреагує держава, представлена відповідними уповноваженими особами, на задоволення її потреб та інтересів чи на порушення її прав. Деякі дослідники називають такі дії «ініціативним провадженням», коли автори звернень сигналізують про певні порушення в діяльності суб'єктів публічної адміністрації (виявляють і передають певну інформацію уповноваженим органам чи їх посадовим особам), що і дає підстави для умовного визнання звернень громадян своєрідним «скороченим контролем», який фактично наближається до нагляду. Таким чином, шляхом подання звернень громадяни захищають свої права, законні інтереси та свободи й опосередковано (звертаючись до уповноважених органів) захищають існуючі в державі правовідносини у відповідній сфері, сприяючи усуненню правопорушень у діяльності органів державної влади, додержанню ними правової дисципліни і режиму законності [5, с. 533–534].

Законодавець, у свою чергу, закріпив форми можливих звернень громадян. Ними можуть бути викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги. А до рішень та дій (бездіяльності), які можуть бути оскаржені, були віднесені ті у сфері управлінської діяльності, внаслідок яких: 1) порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян); 2) створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод; 3) незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки, або його незаконно притягнуто до відповідальності [14].

Процедура звернення до органів публічної адміністрації, крім Конституції та Закону України «Про звернення громадян», регламентується цілою низкою нормативно-правових актів, що говорять про актуальність застосування даного засобу адміністративно-правового захисту прав людини, в тому числі дитини. В кожному міністерстві, службі, інспекції, державній адміністрації існує виданий на підставі вказаного Закону нормативно-правовий акт, який встановлює порядок роботи зі зверненнями громадян і покладає відповідальність на конкретних посадових осіб [5, с. 535]. Відтак у разі порушення прав дитини зацікавлена особа завжди може звернутися до центральних, регіональних та місцевих органів державної влади загальної та спеціальної компетенції за відповідним захистом.

Далі ми пропонуємо зупинитися на *допомозі та сприянні інститутів громадянського суспільства* у сфері захисту прав дитини. На нашу думку, даний засіб адміністративно-правового захисту прав дитини є не менш ефективним, ніж звернення громадян. Певна річ, ми не можемо похизуватися тим, що в нашій державі дійсно існує громадянське суспільство, але певні рухи в цьому напрямку є. Громадянське суспільство є основою формування правової держави та передбачає собою спільність вільних, рівноправних і високоморальних людей, які беруть активну участь у політичному житті і формуванні державної політики, вільні у виборі світогляду і політичних переконань [11, с. 83].

Інститути громадянського суспільства досить часто позначають таким терміном, як «громадськість», але ототожнювати їх не варто, оскільки «громадськість» є ширшим терміном, ніж термін «інститути громадянського суспільства» [10, с. 38–40]. У той же час громадянське суспільство не може ототожнюватися з якимось одним суб'єктом публічно-правових відносин, оскільки ця категорія позначає, передусім, систему суспільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються між множиною їх різнопорядкових учасників [6]. Тому термін «інститути громадянського суспільства» має декілька значень. По-перше, це суб'єкти, які в процесі своєї діяльності формують суспільні відносини, спрямовані на утвердження громадянського суспільства; по-друге, це інститути, які об'єднують у своєму складі норми різних галузей права, що регулюють суспільні відносини у відповідній сфері і виступають складовими елементами багатогранної системи будь-якої галузі права України; по-третє, є узагальнюючою назвою всіх упорядкованих і структурованих виявів громадянського суспільства. Всі ці підходи, як стверджують дослідники, заслуговують на увагу, і одночасно жоден із них не має монополії на істину. Але, тим не менше, законодавець закріпив такий перелік інститутів громадянського суспільства: громадські об'єднання; професійні спілки та їх об'єднання; творчі спілки; організації роботодавців та їх об'єднання; благодійні і релігійні організації; органи самоорганізації населення; недержавні засоби масової інформації та інші підприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства [13].

Інститути громадянського суспільства, які безпосередньо діють у сфері захисту прав дитини, крім активної ініціативної діяльності, постійно перебувають у взаємодії з органами державної влади України. Найпоширенішими проявами їх діяльності, або, як ми кажемо, формами діяльності є такі:

участь у розробленні та обговоренні проектів нормативно-правових актів у сфері захисту прав дитини;

– залучення інститутів громадянського суспільства до надання соціальних послуг уразливим групам дітей та тим, які цього потребують;

– здійснення інститутами громадянського суспільства громадського контролю за діяльністю органів державної влади у формі громадського моніторингу підготовки та виконання рішень, експертизи їх ефективності, подання органам державної влади експертних пропозицій, утворення спільних консультативно-дорадчих та експертних органів, рад, комісій, груп для забезпечення врахування громадської думки у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту прав дитини;

– проведення органами державної влади моніторингу й аналізу громадської думки, забезпечення своєчасного публічного реагування на пропозиції та зауваження громадськості стосовно захисту прав, свобод та законних інтересів дитини;

– ознайомлення широким верствам населення з формами його участі у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту прав дитини, виконання спільних проектів інформаційного, аналітично-дослідницького, благодійного і соціального спрямування тощо [6].

Окрім вказаного вище, *активну правову позицію дітей, їх батьків та осіб, що їх замінюють у взаємодії з органами публічної адміністрації*, також варто вважати засобом адміністративно-правового захисту прав дитини. Неповнолітня особа є активним учасником суспільних відносин, хоч інколи цей факт недооцінюється. Але якщо розглядати дитину через призму її адміністративно-правового статусу, то можна відмітити, що вона майже нічим не поступається у своїх правах повнолітній особі. Проблема вбачається в тому, що для нашого суспільства є характерною низька правова культура та правава обізнаність не тільки самих дітей, їх батьків та осіб, що їх замінюють, а також усієї людської спільноти. Для її вирішення необхідно постійно працювати з дітьми та їх батьками з метою просвітництва та сприяння їх розвитку як повноправних членів суспільства та громадян своєї держави. Адже законодавець надає такі можливості, а тому їх потрібно використовувати.

Висновок. Узагальнюючи викладений матеріал та підводячи підсумки, варто зазначити: засоби адміністративно-правового захисту прав дитини є тими ключовими структурно-інструментальними правовими ланками, які забезпечують адміністративно-правовий статус дитини та його захист у разі порушення. Їх характеризує імперативність, публічність, системність та перспектива настання юридичних наслідків у результаті застосування, що є вкрай важливим для адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні.

Список використаної літератури:

1. Абрамов В.И. Права ребенка и их защита в России: общетеоретический анализ: диссертация... доктора юридических наук: 12.00.01. Саратов, 2007. 455 с.
2. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. URL: <http://uristinfo.net/adminpravo/155-vb-averjanov-administrativne-pravo-ukrayini/3833-rozdil-ix-administrativnij-primus-i-administrativna-vidpovidalnist-glava-24-administrativnij-primus.html>.
3. Адміністративне право України. загальна частина. Академічний курс: [підруч.] / за заг. ред. Академіка НАПрН України О.М. Бандурки. Харків: Золота миля, 2001. 584 с.
4. Департамент захисту прав дітей та усиновлення / офіційний веб-портал Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/pro-nasl.html>.
5. Загальне адміністративне право: підручник / [Гриценко І.С., Мельник Р.С., Пухтецька А.А. та інші]; за заг. ред. І.С. Гриценка. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
6. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормо-проектні аспекти / Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_20126.
7. Кожевников С.Н. Меры защиты в советском праве: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Свердловск, 1968. 20 с.
8. Конституція України: закон України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Міжнародне право: навч. посібник / за ред. М.В. Бурменського. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
10. Нестерович В.Ф. Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів: проблеми конституційної теорії та практики: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2014. 736 с.

11. Правознавство: навч. посіб. / за ред. В.Т. Варфоломеевої, В.П. Пастухова. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2004. 436 с.

12. Про затвердження Порядку взаємодобору сім'ї та дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування: наказ Міністерства соціальної політики України від 19 вересня 2017 р. № 1485 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1250-17>.

13. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: постанова Кабінету міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF>.

14. Про звернення громадян: закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.

15. Про організацію діяльності, пов'язаної із захистом прав дітей: рішення виконавчого комітету Харківської міської ради від 17 січня 2018 р. № 6 / Реєстр актів Харківської міської ради. URL: <http://kharkiv.rocks/reestr/666054>.

16. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 230-р / Єдиний веб-портал органів виконавчої влади «Урядовий портал». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249890555>.

17. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Курочкін проти України» від 20 серпня 2010 р. (остаточне) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_841.

18. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мамчур проти України» від 16 жовтня 2015 р. (остаточне) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a93.

19. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Савини проти України» від 18 грудня 2008 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_454.

20. Сапун В.А. Теория правовых средств и механизм реализации прав: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Н. Новгород, 2002. 49 с.

21. Сапун В.А. Теория правовых средств и механизм реализации права: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 : Н. Новгород, 2002 321 с.

22. Смирнов А.П. Юридические средства защиты субъективных прав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01. Омск. 2016. 24 с.

23. Шундииков К.В. Цели и средства в праве (общетеоретический аспект): дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01. Саратов, 1999. 182 с.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Коломосць Наталія Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Kolomoiets Nataliia Volodymyrivna – PhD in Law, Assistant Professor at the Department of Administrative Law and Procedure of the Faculty No. 3 of Kharkiv National University of Internal Affairs

nataliia1987kolomoiets@gmail.com